УДК 802.0-087: 801.541.2

# АМЕРИКАНСЬКИЙ ВАРІАНТ ЯК ДЖЕРЕЛО ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНИХ ІННОВАЦІЙ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Мурко І.І., аспірант

*Запорізький державний університет*

Статтю присвячено проблемі конвергенції національних варіантів англійської мови на лексико-семантичному рівні. В ній на матеріалі лексикографічних посібників та періодичних видань досліджується надходження американських неологізмів у британський, австралійський та інші варіанти.

*Ключові слова: конвергенція, лексико-семантичний рівень, лексичний неологізм, семантичний неологізм, професійний жаргон, молодіжний сленг, словотворчий елемент.*

Мурко И.И. АМЕРИКАНСКИЙ ВАРИАНТ КАК ИСТОЧНИК ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКИХ ИННОВАЦИЙ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА / Запорожский государственный университет, Украина

Статья посвящена проблеме конвергенции национальных вариантов английского языка на лексико-семантическом уровне. В ней на материале лексикографических пособий и периодических изданий исследуется поступление американских неологизмов в британский, австралийский и другие варианты.

*Ключевые слова:конвергенция, лексико-семантический уровень, лексический неологизм, семантический неологизм, профессиональный жаргон, молодёжный сленг, словообразовательный элемент.*

Murko I.I. AMERICAN ENGLISH AS A SOURCE OF LEXICAL AND SEMANTIC NEOLOGISMS OF THE ENGLISH LANGUAGE / Zaporizhzhya state university, Ukraine

The article deals with the convergence of national varieties of the English Language at lexical and semantic level. Based on lexicographical manuals and periodicals, it examines the ways American neologisms enter the British, Australian and other varieties of English.

*Key words: convergence, lexical and semantic level, lexical neologism, semantic neologism, professional jargon, youth slang, word-building element.*

На сучасному етапі історичного розвитку англійська мова є, як відомо, мовою полінаціональною - вона обслуговує кілька націй і існує в формі національних варіантів (британського, американського, австралійського та ін.). Відмінність соціокультурного фону зумовлює особливості у розвитку кожного з різновидів. Однак, як відмічають науковці, приналежність до єдиної комунікативної системи мови, тісні і різноманітні зв'язки між регіонами сприяють зближенню мовних форм, їх конвергенції [1,5]. Особливо інтенсивно взаємодія та взаємовплив національно-територіальних варіантів спостерігається на лексико-семантичному рівні.

Такий екстралінгвістичний фактор, як лідерство США в науці, техніці, у міжнародних відносинах, а також демократичність американських мовних норм, зумовлює той факт, що неологізми англійської мови виникають, головним чином, в американському варіанті, і саме цей варіант є основним постачальником лексичних інновацій у інші різновиди англійської мови. Завдяки сучасним засобам масової інформації численні новотворення-американізми за походженням за короткий час стають спільноанглійськими одиницями або ж, як зазначає Ю.А.Зацний, чию думку ми поділяємо, переходять до спільного ядра двох чи кількох національних варіантів [2,170] (у даній статті ми досліджуємо, головним чином, американські надходження у британський варіант).

Запозичуватися з американського варіанта можуть, перш за все, новотворення - одиниці, які виникли в США і позначають поняття та речі, що були відсутні у суспільній практиці носіїв як самого американського варіанта, так і варіанта, що запозичує. Серед таких одиниць - *Rollerblade*, що є торгівельною маркою особливого різновиду роликових ковзанів з одним рядом колес (цей іменник дав поштовх для виникнення числених похіних: *rollerblader, rollerblading, to rollerblade*), *fantasy football* "змагання, в яких учасники створюють уявні команди із реально існуючих гравців футбольних ліг і набирають очки в залежності від справжньої гри цих гравців:

*Hire a four-seater covered four-wheel bicycle from the Enormous Crocodile Company ...and travel by pedal power; or* ***rollerblade*** *your way around with skates from Cheapskates on Chaffers Street Park or Ferg's Rock 'n' Kayak at Queen's Wharf ...*(Independent, Nov. 10, 2001)

*London's too conservative to allow* ***rollerblades*** *to take over the streets. ...In other words, what any sane person would call "****rollerblading****".* (Independent, Aug. 26, 2000)

*The Olsen Brothers launched the **Rollerblade** Company in America in 1982, introducing a new form of low-impact exercise and urban recreation to a population undergoing an exercise boom.* (Independent, Sept. 16, 2001)

Об'єктом запозичення можуть бути також слова та словосполучення, які позначають предмети і явища, що раніше були специфічні для суспільного життя лише носіїв американського варіанта. Наприклад, *set-aside* "земля, вилучена з сільськогосподарського виробництва з метою скорочення надлишків продукції" (термін, відомий у США з початку 40-х років, а у Британії - з 80-х у зв'язку з запровадженням політики, що мала за мету зменншення "яловичих та масляних гір і винних озер"[3,275]), *doula* "компаньйон молодої матері, жінка, яка допомагає їй, морально підтримує під час пологів" (у США - з 80-х, у Великій Британії - з 90-х), *superpredator* "жорстокий, агресивний підліток, що скоює тяжкі злочини" (у Сполучених Штатах - з 1996 року, а вже з 1997 - і у Британії), *drug-czar* (*drug czar, drugs czar, drugs tsar*) "керівник спеціального відділу по боротьбі з наркотиками" (у США - з 1988 року, в 1997 році в Великій Британії також було введено посаду "царя"):

***Drug tsar** Keith Hellawell launched his final annual report today as campaigners claimed the Government's policy on cannabis and other illegal substances was faltering.* (Independent, Aug. 2, 2001)

Крім лексичних новотворень, прикладами яких були зазначені вище одиниці, американський варіант також постачає в інші національні варіанти нові семантичні неологізми, тобто нові значення слів, які складають інвентар їхніх лексико-семантичних систем. Такими є, наприклад, лексеми *buddy* "той, хто пропонує своє товариство, поміч і моральну підтримку хворим на СНІД" (вживається також як дієслово), *graze* "швидко перемикати телевізійні канали, дивлячись кілька телепрограм", *tag* "графіті, яке складається з оздобленого прізвиська, ініціалів чи слова, що є підписом художника", *plastic* "кредитна або інша платіжна картка" (у розмовному мовленні), *walker* "чоловік, який за грошову винагороду супроводжує жінку в громадських місцях".

Деякі з одиниць, що запозичуються, можуть мати певні обмеження у вживанні. Наприклад, прикметник *bi-media,* "той, що охоплює чи працює з двома засобами масової інформації одночасно", у Великій Британії застосовується, головним чином, по відношенню до BBC, оскільки це єдина у країні організація, що керує як радіо, так і телебаченням. А словосполученням *cardboard city* ("територія у великому місті, де бездомні люди збираються на ніч у тимчасові схованки, зроблені з картонних коробок та іншого паківельного матеріалу") називають, як правило, місцевість, що прилягає до станції Ватерлоо, - місце нічлігу лондонських бомжів:

*Other **bi-media** programmes will celebrate the 70th birthday of the pianist Alfred Brendl next January with live Radio 3 concerts and a BBC2 documentary.* (Independent, Oct. 23, 2000)

*You've got to come to a bottom - which doesn't mean becoming a skid-row bum, with string round the waist, living in **cardboard city**," says Jones, who was still married with two children and working as a dentist with an ever-increasing overdraft when he finally admitted he was an alcoholic who needed help.* (Independent, Jan. 1, 2001)

Тематичний спектр лексики, що розпочала своє існування в американському варіанті, різноманітний, однак певна концентрація новотворень спостерігається у таких сферах:

- економіка і бізнес: *intrapreneur* "службовець, якому надається можливість реорганізації підприємства", *ring-fence* "захищати чи гарантувати безпеку фондів", *technology transfer* "перехід нових технологій від винахідника до споживача", *cold-calling* "практика телефонних дзвінків чи візитів з метою продати товари чи послуги потенційним клієнтам без попередньої домовленості з ними";
- наука і технологія: *GIFT* ( від gamete intra-fallopian transfer) "методика, що надає можливість безплідним парам зачати дитину", *v-chip* (або ж violence chip) "комп'ютерний чіп, який додається до телевізійного приймача, щоб запопігти перегляд дітьми програм з надмірною кількістю брутальних чи еротичних сцен";
- політика: *peace dividend* "прибуток, особливо фінансовий, отриманий за рахунок скорочення витрат на воєнні цілі", *sleaze factor* "скандальний бік ситуації, справи, особливо пов'язаний з корупцією політичних структур",
- людина і суспільство: *challenged* "фізично чи розумово неповноцінний", *abled* "фізично повноцінний", *ableism* "дискримінація фізично неповноцінних людей", *narcoterrorism* "злочинність, пов'язана з торгівлею наркотиками", *sleazebag* "людина з поганою репутацією", *out* "викривати схильність до гомосексуалізму визначної чи відомої людини";

- музика: *hip-hop* "танцювальна музика, яка поєднує реп (часто на політичні теми) на фоні скупої електронної основи з жорстким ритмом", *new jack/jill swing* "різновид танцювальної музики, що поєднує в собі елементи ритм-енд-блюзу, соулу, хіп-хопу і репу":

*However, economists believe this kind of earmarking is gimmicky: nobody would ever opt to* ***ring-fence*** *their taxes for unglamorous but essential public spending such as prisons or road cleaning* (Independent, May 16, 2001)

*Jerry Benson, director of* ***technology transfer*** *at the National Physical Laboratory, one of the organisations running the scheme, says: "Small manufacturers need all the help they can get at the moment and they need to be as competitive as they can."* (The Times, Nov. 10,2001)

*Those who have not decided what to do after university get regular glimpses of the world of work through careers' services, through graduate fairs and through* ***cold calling*** *by big employers* (Independent, Aug. 15, 2001)

*A new weapon to fend off that unwelcome breed of salesman, the* ***cold-caller****, has emerged from an unexpected source: a double-glazing company. ... Ironically, Mr Ashwell, now 43, became a double-glazing salesman after a* ***cold-calling*** *salesman turned up on his doorstep one evening 20 years ago.* (Independent, Apr. 1, 2001)

*The almost exclusively military response to* ***narcoterrorism*** *in Latin America, he points out, has the same "fateful momentum" as American policy in Vietnam.* (Independent, Sept. 15, 2001)

*We all knew that she was being naughty* ***to "out"*** *a cabinet minister.* (Independent, Oct. 14, 2001)

*Ursula Rucker is Queen of the Poetry Slam, the most formidable of the black poetesses operating on the fringes of* ***hip hop****, a massive influence on younger peers like Dana Bryant and Jill Smith.* (Independent, Sept. 7, 2001)

Американський варіант може виступати у ролі варіанта-посередника у процесі поповнення інших варіантів іншомовними словами. Так, японське слово *honcho* "хазяїн, бос", яке ще у сорокові роки стало вживаним у США, з кінця 80-х поширюється й у Великій Британії. Через техаський кордон увійшло до англомовного світу мексикано-іспанське слово *fajitas*, яке є назвою страви, що набула популярності по обидва боки Атлантики, - маринованих шматочків м`яса чи риби зі спеціями, які подаються у маїсовій паляниці (про асиміляцію цього слова свідчить його вживання у складі сталих сполучень *fajita restaurant, fajita sauce*). Лексема *fajitas* поповнила ряд інших назв страв популярної кухні *Tex-Mex* (від Texan-Mexican), таких як *nachos*, *burrito*, *taco, quesadillas*; ресторан, який спеціалізується на приготуванні вищезазначених страв, називається *taqueria*:

*That one is head* ***honcho,*** *invincible and indefatigable, one's victories legion and one's valour legendary, is for others to remark.* (The Times, Nov. 15, 2001)

*Being a sucker for anything with three chillis and a "Hot!" warning on the box, I lunged for the Sainsbury's Chicken Fajitas.* (Independent, Apr. 16, 2000)

*Unauthentic* ***burritos*** *and fatty* ***fajitas*** *are usually the staple of Mexican restaurants in this country, but Karina Mantavia finds the real deal in Brighton…What's called Mexican food here is actually* ***Tex-Mex food****, and bad* ***Tex-Mex food*** *at that: an ingenious, double bastardisation of two cuisines for the price of one. ...Alongside the* ***nachos*** *'n' dips,* ***tacos*** *and* ***quesadillas****, which in Mexico are only eaten between meals, some genuinely weird and wonderful dishes can be had at pretty good prices: starters and desserts are around £3-5, mains range from £7-11.* (Independent, June 18, 2000)

Необхідність поповнення не тільки номінативних, а й експресивних засобів мови зумовлює той факт, що з американського варіанта широко запозичуються поряд з літературною лексикою одиниці нелітературних підсистем - професійних та соціальних жаргонів, сленгу (конотативно-забарвленої лексики, яка вийшла за межі певних соціальних груп, має загальномовний характер, але не вважається "стандартною", літературною).

Так, професійний жаргон американських медиків поповнив словник їхніх колег в інших англомовних країах акронімом *gomer* ("get out of my emergency room"), який позначає пацієнта, що вважається не вартим лікування через похилий вік та слабке здоров'я. З американського сленгу британський отримав ще одну назву для людини, яку легко експлуатувати, дурити - *patsy*, а для особи в стані нервового збудження - ще одну характеристику - *wired*. Лексема *vegging* (або ж *vegging out*) позначає пасивний, бездіяльний спосіб проводження часу [4,401]. Дуже незалежний або індивідуальний підхід чи точку зору, самовпевненність, браваду в Північній Америці з 80-х, а у Британії з початку 90-х називають *attitude*, або просто *'tude* (особливо у складі виразу *with attitude*):

*...and TGR was the one I would have hated to have come up against. He could make you look a* ***patsy.***(The Times, Nov. 3, 2001)

Жаргон молоді і підлітків є одним із головних джерел запозичень. З нього надійшли,наприклад, такі лексичні одиниці, як *wannabe* "фанат, який обожнює ту чи іншу знаменитість і намагається її наслідувати; взагалі будь-хто, хто хоче бути кимось іншим", *happening* " надзвичайно модний, сучасний, актуальний":

*"Go get'em," the* ***wannabe*** *warriours shouted. But where and how? So with no disrespect to the* ***wannabes****, let me offer you a Beginner's Guide to war in Afganistan. (*Independent, Sept. 29, 2001)

Складне слово *high-five* "жест, привітання, поздоровлення, при якому двоє людей хлопають один одного в праву руку високо над головами; також переносно - святкування, радість" (часто у виразі *to slap high-fives* чи його скорочених варіантах *to slap five, to slap fives*; вживається і як дієслово) виникло серед американських баскетболістів, почало широко використовуватися у бейсболі і завдяки телебаченню стало модним серед молоді взагалі:

*There were* ***high-fives*** *all round — restrained ones, admittedly — when Matthew's "little seven-wood" from 216 yards took a huge hop from the front of the green, another bounce and ran, not so gently, into the hole.* (The Times, Aug. 4, 2001)

У молодіжному жаргоні навколо поняття "чудовий, надзвичайний" групується ціла низка синонімів. Серед лексико-семантичних неологізмів останніх років - такі прикметники, як *wicked* (часто вживаний у сполученні *well wicked*), який у цьому, протилежному до літературного, значенні став популярний серед молоді не тільки Сполучених Штатів, а й Британії, Австралії, Канади, *awesome*, що також зустрічається у сполученні *totally awesome*, відомий у Канаді та Австралії. У цьому ланцюзі також лексеми *phat* і *def*, які надійшли до загальномолодіжного сленгу з хіп-хоп культури. Слово *rad*, утворене шляхом скорочення прикметника *radical*, теж популярної форми вираження схвалення, спочатку було у вжитку серед каліфорнійських серфінгістів. Прикметник *bad*, який, як і *wicked*, є результатом антонімічного переосмислення літературного слова, потрапив до загального сленгу із *Black English* - соціолекту чорношкірого населення США:

*"And then this morning confirmation, so* ***awesome*** *relief and lots of happiness and perhaps a bit of shock – at this stage it hasn't really been digested fully. The whole family is, like, wow!"* (The Australian, Nov.16, 2001)

*"I like it a lot here. My boss is great and so are the people who work here. The environment is* ***awesome****," she says.* (Toronto Sun, Sept. 20, 2000)

*Meet the* ***cool****,* ***wicked****,* ***phat*** *naked chef... The interregnum might be painful - people who were once trailblazers will utter a fatal "****phat****" or "nuts", and find themselves in the sin-bin with Jamie.* (Independent, Nov. 13, 2000)

Соціально-етнічний діалект афроамериканців в останні десятиліття також став одним із основних джерел поповнення субстандартної лексики не тільки американського, а й британського варіанта. До одиниць, що стали об'єктом запозичення, належить, наприклад, лексема *nitty-gritty* "сутність, основа", також дієслово *diss* "образити; виявити неповагу до людини, вживаючи образливі слова чи недбало поводячись", яке набуло популярності завдяки поширенню хіп-хопу (утворене скороченням disrespect до першого складу; вживається також як іменник; існує прикметник *dissed*, часто у складі виразу *to get dissed*) [5,23]. Іменник *posse* із вуличного негритянського мовлення надійшов до загального сленгу в значенні "банда, компанія", і ним стало модно називати групу своїх друзів або взагалі будь-яку групу людей, що зібралися з якоюсь певною метою:

*So I loved the bits on Einstein's life. But the* ***nitty gritty*** *on Doppler effects and antiparticles was harder to grapple with.* **(**The Times, Nov. 12, 2001)

*"Don't* ***diss*** *our bun, or you'll get done!" that's our motto!* (Independent, June 18, 2001)

*A* ***posse*** *of regulators is already bearing down on them and the business of stock lending will be a key area of scrutiny.* (Independent, Sept. 25, 2001)

*...and the rest of the* ***posse*** *gathered at Birmingham's Marriott hotel for Dean's wedding.* (Independent, Nov. 8, 2001)

У зв'язку із загостренням проблеми споживання наркотиків, жаргон, пов'язаний з наркоманією, став об'єктом уваги широкого загалу. Словниковий склад американського, а слідом за ним й інших варіантів англійської мови поповнився десятками назв наркотичних речовин [6,68]. Серед них - галюциногенний наркотик *ecstasy*, інакше *Adam*, та подібний до нього *Eve*. Різновид очищеного кокаїну, спочатку відомий як *rock* та *freebase*, з середини 80-х у жаргоні наркоманів отримав назву *crack*, і ця назва стала не тільки його офіційним найменуванням (поруч з *crack cocaine*), а й перетворилася на інтернаціональну одиницю.

Крім того, лексема *crack* стала центром подальшого словотворення: *crackhead* "той, хто вживає крек", *crack house*"місце, де виготовляють крек чи звідки його продають", *crack pipe* "виготовлений у домашніх умовах прилад для прийому креку", *crack war* "насилля, пов'язане з креком", *crack-baby* "дитина, народжена з фізичними чи розумовими відхиленнями від батьків-наркоманів":

*The assessment says that Britons are consuming* ***ecstasy*** *tablets at the rate of 100 million a year and that traffickers will continue to import synthetic drugs from Holland, which "has established itself at the centre of Europe's drug trade". …Mr Blunkett agreed that heroin and* ***crack*** *were the "absolute priority" for police.* (Independent, Aug. 9, 2001)

*Possession of* ***crack cocaine*** *and marijuana, moreover, is a criminal offence.*(The Sunday Times, Nov. 18, 2001)

*Kim, having little or no experience in such matters, immediately called her lawyer and rushed home to find Bobby hiding in the hall closet with a loaded shotgun and a* ***crack pipe.*** (The Times, July 25, 2001)

*A sensitive bloke, Eagle-Eye was highly aware of the homelessness, the "****crackhead*** *prostitutes" who lived one road from him…*(Independent, Apr. 20, 2000)

Дешева, неочищена форма кокаїну, спочатку відома як *little devil* чи *Suzuki*, тепер отримала назву *basuco* (колумбійсько-іспанське слово за походженням). Один із різновидів надзвичайно чистого і міцного героїну із Мексики називається *black tar* (*black-tar heroin*, *tar*) і має довгий ланцюг синонімів: *bugger*, *candy*, *dogfood*, *Mexican mud*, *peanut butter* та інші. Символом "наркотичної культури" стало зображення (зазвичай чорним по жовтому) усміхненого личка - *smiley* (еліптичне скорочення фрази smiley face до першого слова, що стало вживатися як іменник).

Американський варіант може бути постачальником не тільки лексичних та семантичних інновацій, а й нових словотворчих елементів та моделей. Наприклад, слово *Nixonomics* спричинило появу нового суфікса *–nomics*, що позначає економічну політику державних та політичних діячів, і стало зразком для числених новотворень як у самому американському (*Reaganomics, Dukakonomics, Bushonomics, Clintonomics*), так і у британському (*Tatchernomics, Lawsonomics*), новозеландському (*Rogernomics*) варіантах. За допомогою виділеного з лексеми *Watergate* суфікса -gate, який позначає політичні скандали, пов'язані з корупцією, в Британії було, наприклад, створено лексему *Westlandgate* [4,162]. У всьому англомовному світі широко використовуються слова, утворені за допомогою суфіксів *-something* "з гаком (про вік); людина у віці, позначеному основою, плюс 1-9 років" та *-erati* ( позначає людей, відомих у певній галузі): *twentysomething, sixtysomething, glitterati, culturaty, journaraty*:

*As a* ***twentysomething****, I was broadly familiar with this story of Vikings, Normans and settlement in Britain, but what intrigued me was a cryptic reference in the dusty family papers. (The Sunday Times, Nov. 18, 2001)*

*Now, although only Kabaret remains under his direct control, Adam is an established member of the* ***glitterati****, whether he likes it or not; he was best man at Ritchie and Madonna's wedding, and has been painted by the society portraitist Jonathan Yeo. (The Sunday Times, Nov. 25, 2001)*

Американський варіант може вплинути на появу в інших різновидах англійської мови слів та словосполучень, що утворюються за зразком одиниць цього варіанта. Так, за аналогією з *Native American*, неологізмом початку 70-х, що вважається більш політично коректною назвою американських індіанців, канадський варіант поповнився словосполученням *Native Canadian*, австралійський – *Native Australian*, які позначають корінне населення зазначених країн та (у функції означення) явища, що мають відношення до їхньої культури. Чорношкіре населення, яке у США з кінця 80-х називають *African-American*, у Канаді з початку 90-х має назву *African-Canadian.*

Розмовний британцизм *woopie* "a well-off older person" було створено за зразком американізма за походженням *yuppie* та інших аналогічно побудованих соціологічних акронімів - *dinky, nilkie, guppie, buppie*, що стали надбанням усього англомовного світу. З Америки надійшла до Великої Британії мода на евфемістичні утворення, які складаються з абревіатури (першої літери слова-табу) та слова *word*: *L-word* (=liberal), *O-word* (=old person), *S-word* (=socialism), *W-word* (=wimp).

Таким чином, американський варіант є постачальником нових лексичних одиниць та нових лексико-семантичних варіантів як літературного, так і сублітературного рівнів у інші різновиди англійської мови. З нього запозичуються різноманітні за тематикою новотворення, слова та словосполучення, раніше характерні для суспільного життя тільки носіїв американського варіанта, одиниці прфесійних жаргонів, молодіжного сленгу, соціолекту афроамериканців.

Американський варіант також може виступати у ролі посередника у процесі надходження іншомовних слів у інші національні варіанти. Крім того, з нього можуть запозичуватися словотворчі моделі та елементи для побудови нових слів у британському, австралійському, канадському та інших різновидах, він також стимулює певні словотворчі тенденції у зазначених національних варіантах англійської мови.

## ЛІТЕРАТУРА

1. Крицберг Р.Я. Дивергенция и конвергенция региональных вариантов современного английского языка.-К.:Киевский государственный лингвистический университет, 2000.-282 с.

2. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови.-Запоріжжя:Запорізький державний університет, 1998.-431 с.
3. The Oxford Dictionary of New Words, ed. by E.Knowles.- Oxford - New York: Oxford University Press, 1998.-357 p.
4. Ayto J. The Longman Register of New Words.- Harlow, Essex: Longman, 1989.-425 p.
5. Ayto J., Simpson J. The Oxford Dictionary of Modern Slang.-Oxford: Oxford University Press,1996.-300 p.
6. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мова і суспільство: збагачення словникового складу сучасної англійської мови.-Запоріжжя: Запорізький державний університет, 2001.-243 с.